

Lesarabrév

Til leiðaran á Vaktar- & Bjargingartænastuni, Fiskivinnuumsitingina ella Fiskimálaráðharran

Undirritaði hefur ikki til vana at taka penn í hond, lesi sjálvur flest øll lesarabrév, sum hava eina kristna undirskrift, men tey við dulnevni fara mest sum aftur-við borið.

Eftir at hava hoyrt leiðaran í Vaktar- & Bjargingartænastuni, Jóan Karl Høgenesen, í Degi og Viku hóskeððið hin 7. mars, mátti pennur í hond. Eitt er felags fyr allar borgarar her á landi, at vit framvegis hava hendu møguleikan, at kunna koma fram við sínum sjónarmiðum, og eisini kunna koma fram við einari ávísari misnøgd, tað eiga vit at vera takksom fyr.

Gamalt orðatak er at nýggir kustar feiða best, men tað skal valdist feiðing? Øll eru vit vitandi um at alt, sum hefur við fiskivinnu og fiski at gera, er í einari kreppu meira ella minni, men tey, sum litið og einki hava við fiski at gera, eru sanniliga eisini í kreppu, vit sum hava eina fasta lön, vóru eisini út fyrri til at fara niður í lön, samstundis sum skatturin fór upp, alíkvæðið skal ein svara ímar skýring, tú hefur avtalað áðrenn broytingin innan lönar skattainngirpan. M.V.G. og dykran av neyðsnyrtvörum fór fram, vit eru í stóran mun við til at gjalda ta stóru puljuna.

Í hesum sambandi kemur ein um til hugs, at nú er rættliga nógv tosan um vunnin rættindi, um søgulig rættindi, her hoyrir eisini aldargamla síður at koma upp í part. Skalt Jóan Karl Høgenesen nú ganga á odda fyr at fróva aldargamla síð, at taka frælsi frá monnum, sum hefur verið síðani fólk fóru at búleikast her á landi, nú er tíðin inni til at siga hertíli og ikki longur.

Vit hava øll rætt til at anda inn ta frísku, reimu luftina, sum fer framvið. Hava vit ikki øll rætt til tann fisk, sum svimur í okkara sjóni? Havi ikki fingið ein fisk, sum er oyramektur til ein ávísan mann ella stætt?

Um so er at atliðið planurin skuldi blívið til veruleika, ja, so má ein venda til tað, sum allar tjóðir streyma eftir, og tað er demokrati, vit hava tað heitið at liva í einum demokratiskum samfelag, mugu fylgjarar av hesum blívja, at V & B, ella myndugleikarnar, sum seta hetta í verk, tað yvir allar smá-bátar, fróknáð skuldina fyr teir, sum hava skuld í bátinum. Eg fekk lendar í einum báti við teimum treytum, sum vóru galdandi tá, og tað var at kunna fiska fyr útróðurløn. Tað hefur ongantíð verið meiningin at hava báti fyr at økja um inn-tøkuna, tað er ikki neyðugt her at siga, at tað kostar at hava ein bát. Tú skalt gjalda havnar-avgjald, trygging, viðlíkahald, hefur tú neyð, so skal tað eisini haldast viðlíka, tú hefur eisini oljútíðir. Afturat hesum má tað vera undirbúið, at ein, sum verður lagdur á vektiskálin, og lukar treytirnar at fáa heitið útróðurløn, hesin maður má so sjálvur ikki hava loyvi til at nerta ein finger við annað arbeiði, einki lönandi av nekrum slag upp á landi má hann gera, og allir teir nógvu almennu og privatu stjórnar, tað veri seg av øllum sløgum, eisini innan-fyr lands-styrið og tingtátuna, at eingin má ella loyvi at hava 1/4 - 1/2 ella 3/4 been innan fyr allar hesar nógvu ymisku nevndir, heldur ikki læknar og prestar.

Við øðrum orðum skal ein alvørlig grundløgðarroyting til, um hetta framvirk skal hava heitið demokratisk samfelag.

Her eigur sjálvandi ein spurningur at verða settur og svaraður í hesum sambandi, og er hann hesin: Ein útróðarmaður vil siga, at hetta passar

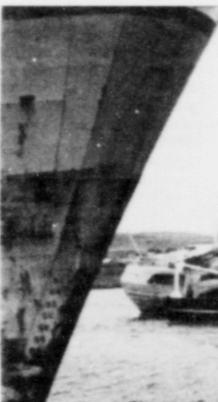
ikki, tá nú MLV er ásett, ella vit kalla tað max tonsatal, er líka mikið, so er hansara kg tal av fiski reduserað tilsvandi, sum eg og minir líkar hava ávætt, jú, tað er rætt, men vit venda aftur til henda spurning seinni her.

Eg eri væl vitandi um at her er ein stórir trupulleiki, sum

kann skjótt fáa tað, um tað nú skal löggevað fyr hvat tú skalt og ikki skalt gera í tíðini frítíð. Undirritaði arbeiðir eftir einum sáttmála, sum er samansettur av felagnum, eg eri í, og er góðkendur av landstýrinum, at okkara arbeiðsárið er soleiðis samankrympað, at vit hava tann møguleikan at ar-

beið, sum eg og minir líkar fiska uppá eitt ár, er tað, sum fer í ein av teimum stóru trólarum uppá 10-15 min.

Hvi er ikki loyvt í Íslandi at fiska við patrólí? Var ein kanningartúr yvri í Indonesien fyr nokrum árum síðani, har er ein partur av landinum, sum kemur undir heitið til-

skal og má loysast, tað veri seg við MLV, legudøgum ella fast ásettum fiskidagatali, tekniskum reguleringum ella møguleika aðrari loysn, tí eiga vit at vera takksamir fyr, at tað er loyvt at koma fram við hugskotum, at tosa um tingini, men loysnin má ikki enda við at aldargamla fóroyskur síður verður kveistraður til viks, at tað sum Várharna hefur givið øllum fóroyngum, skal skiftast til nakrar fáar, og sostatt seta spilt í ein stóran part av tjóðini. Tíðin er eisini komin til at sigga og siga, at tað ber ikki til í øllum førum at eftirfara okkum eftir grannaløndum okkara, vit eru og liva her í Føroyum og ikki í Danmark.

Ein hefur ikki loyvi at skjóta fugl í Danmark, uttan so at ein hefur jaktløvi. Eru tað ikki minni trupulleikar at hava ta skipan, vit hava her, at áseta fastar tíðir, soleiðis at ein og hvør hefur henda rætt?

Havi altíð saknað, tað ein kemur við ábreiðslum alment, antin tað eru ávísir persónar, stovnar ella fyrtektur, uttan at enda við at koma við einum ella øðrum, sum vísir til hvussu tað kundi ella átti at verða.

Hvi skal útróðarmaðurin verða við sviðið soð, soleiðis sum hann er í dag? Ein langfarskimaður hevur tryggjað eina minstuløn. Hesin maðurin, sum er sloppin gjøgnum nálarvegjað at fáa heitið at vera útróðarmaður, hvi kann hann ikki eisini fáa tryggjað eina minstuløn???

Her eigur heinanvegin at verða spurt: Hvar skal peningurin koma frá til teir menninar? Hann skal koma frá sama staði sum langfarskimmennir og tey arbeiðsleysu fá sín pening. Vit, sum er sloppin gjøgnum nálarvegjað at fáa heitið at vera útróðarmaður, hvi kann hann ikki eisini fáa tryggjað eina minstuløn???

heidi tað, sum lógin ásetur, sum hefur tær fylgjar, at arbeiðsdagurin er longri enn vanlig, og ein so fer meira samanhangið frítíð (kallað avspáking), tað er fullt út lógligt. Tekur tú tað grundtal, sum verður brúkt til útrókan av vanligari arbeiðstíð pr. ár, so er tað 2080. Hetta tal er tað ein vanligur arbeiðsmaður skal arbeiða í einum ári, men tekur tú 1996, so eru eftir álmanakkarinum 252 arbeiðsdagar í ár, faldar tú tað við 8, kemur tú til tað 2016.

Tann skipan, undirritaði kóvur eftir, er tað sama sum V & B. Eftir seks mánaðum (26 arbeiðsveikur) er tímalíðið hjá undirritaða 2815, so onkur hefur ta fatan, at vit hava sera góðar umstøður og fáa ein part fyr einki. Hetta fyr at vísa, at so er ikki. Vit eru noyðdir til eisini at vera til arbeiðis hjvar alt fóroya fólk ikki arbeiðir, tað veri seg haligdagur og vanligar fridagar, men tað halda vit er í lagi og meina, at so má vera.

Roknar ein neyvurá hvat hesi töl, er spurningurin hvat við sumarrfrítíðini? Jú, her eru vit eisini tryggjað at hava upparbeitt lógarásett tímalat pr. ár, um vit taka 22 vikur (5 mánaðir) so er arbeiðstíðin 2383, t.v.s. væl oman fyr tað, sum er ásett eftir lógin.

Um henda skipan er góð ella rættvís, vil eg lata onnur døma um, sjálvur havi eg góðtíkið hana og eri væl nøgður við hana.

Tosaði við ein útróðarmann beint eftir umtalaða sending í Degi og Viku, hann var skellaður, hevði ein onnan bát (ein seksstern), tað vóru so nógvir upplagdagur samanlagt fyr árið, segði hann. Hevði hann ikki møguleikan at forvinnu sær nakrar krónur upp á landi, ja, so doyði hann í hugni.

Gamalt orðatak áðrenn "mangt skal man hoyra áðrenn oyrni dotta av". Eisini er síður, at ein tosar einki niðurstendi um tey, sum liggja undir grenu torvu. Maðurin, her hugsi um, ein kendur vinnu-livsmaður og skilamaður, liggur nú undir grenu torvu. Hann segði í Degi og Viku fyr uml. tveimum árum síðan, at orsök-in til at eingin fiskur var her á grunninum vóru henda órygrynnan av glastreyðabátum? Nei, her eru vit ikki samdir.

verður lögð eftir her á landi. Skal tað nú löggevað, at teir ikki kunnu nýta sína frítíð til tað, teir hava hug til, nei, tað má ikki henda. Tað hefur verið at hoyrt í fjølmiðlunum, at fráflytingin nu er minkað. Men hendir heita, sum atlað er, ja, so ivist eg ikki í, at fráflytingin fer at økja aftur.

Er tað ikki so, at tann vanligi fóroyngurinn allar dagar hefur planlagt sína feru og frítíð? Onkur ynskir at vera heima um vísir, annar um summarið, annar um heystið og onkur á jolum. Tað eigur eingin myndugleiki at blanda seg upp.

Eisini hefur verið frammi í fjølmiðlunum um at veita stuðul til langfarskimmenn viðvíkjandi telefonfrádrátt. Men tú hoyrir ikki eitt orð um langfarsagilaran, sum er heima-

upphýgt á ein slíkan hátt, at tað eigur altíð at lenda seg at vera neyðstíður. Orsøkin til at henda minstuløn eigur at vera minni enn hjá langfarskimmenninum er samanborið við skattaskipanina, sum var í gildi áðrenn DIS skipanin kom í gildi, tá var tað soleiðis, at tvinnað skattabellir vóru aktuellar, onnur í nærfart og onnur uttanlands, og var tann í nærfart hægri skattað vegna tað, at tann sum sigldi uttanríkisfart, ikki hevði tann møguleikan at nýta teir samfelags-áðgöður, sum nærfarts-maðurin hevði.

Eisini var tann skattalógin, sum var galdandi frá 60-unum og uppeftir (tann danska sjómanslógin), nógv sunnari og rættvísari enn okkara nakrantíð hefur verið. Tann skipanin var soleiðis háttá, at tað veruliga lenti seg at vera giftur og eiga børn. Nú rennur mær til hugs, at tá Niels Pauli Danielsen var valdur inn á ting, var júst hetta evnið trumfurin at virka fyr einum sunnum familju-politíki, men eg spyrji hvar er hann? Vit hava havt eina skipan, sum er beint mótsatt, tað hefur skattamessiga lönt seg hjá einum pari at liva saman í einum sokallaðum papprfleys-um hjúdalagi, og hetta síðani børn uttan at vera gift, so daman kundi fáa hjálp frá Almu sum einlig mamma, tí hon ikki var gift. Tað er ikki ov nógv sagt, at tað er hvørki eftir skriftini ella nakar sunnar familjupolitikkur.

Hendan skipan, sum her er talan um í hesum tíðarskeiði, var veruliga soleiðis, at tað í roynd og veru var ein fyrminur at vera giftur. Maðurin fekk eitt sokallað husráðrætt frá samskattskattkontorini í Keypmannahavn, tá hann hevði prógvað, at hann var giftur. Hetta frádrátt var treytað av at konan ikki arbeiðir, annars fekk hann tað ikki, og var hetta frádrátt í fyrri nevnda tíðarskeiði uppá 550,- kr. um mánaðin. Hetta svaraði til meðallønirnar til tað ca. 25% av bruttoinntøkinum. Hartil fekk tú 250 kr. pr. barn í skúlaárið, so hevði tú tvey børn í tíðini, ja, so skuldi tú gjalda skatt av 50% av inntøkuni. Tað danska samfelagið var framvegis eitt væl-forsamsfelag fyr tann skipan.

Óarska politikarar eiga eisini til hugsu um tey smáu, sum einaført skulu taka yvir. Hvat er meira trygt í uppvækkstínum hjá einum barni enn á tíðina at kunna koma inn í heim og vita, at mammann er inni, og kann taka sær av barninum. Tað hefur gjørt mær illt til at hoyra, tað sagt verður, "nei, eg geri einki, eg er heimaangandi". Hetta arbeiðið verður vanligalt av lógt prioriterað av bæði kalliyni og politikarum sum heil. Her skal verða víst á spurningin. Hvar er betri í síni heild at leggja barlastina niður í barnið meðan gróðrarnir lúkandi eru, mammann, onnan ella ein pedagogur, sum ikki hevur átt nakkað barn sjálv?

Ikki so at skilja, vit hava eisini brúk fyr pedagogum, vøggustovnum, barnagóðrum o.ø. Men tað átti at verði soleiðis skipað við skattalógin, at ein ung mamma átti at havt fyrminur av at verða heima. Veit væl, at tað í nógvum førum er neyðugt at báðir partar mugu út á arbeiðsmarknaðin. Vit kunnu ikki verða tær fyrstutano, og skal tað framvirk vera so, men prioriteti tá heima-gangandi mammuna hægri enn nú. Um tú setur roknistykki upp og ger tað lógugt, ikki avsluttar í hálvum gekki, fært tú at sigga, at her er møguleikin at fáa ein sunnari familjupolitikk enn vit hava. Tann útróðarmaðurin kann eisini hava børnini í plegyu, tað kostar ikki lítið, síðani koma bæði meira og minni troytt til hús, ja, so skal matskaffi, í nógvum førum er hon ikki upplagð til annað enn at fáa tað sum skjóttast er, t.v.s. munnandi dýrari fabriksgjörðan mat. Børnini skulu helst tígliga í song, tí foreldrin eru troytt. Hvar er nú tað stóri taparin í hesum? Jú, tað eru tey smáu, sum koma

búgvandi her, at honum tørvar at ringja heim til sína familju. Nei, tað eigur seg at hann kann saktans, hann hevur skattafria inntøku??? Undirritaði byrjaði at sigla út í 1960, og mitt í 1961 las eg í einum stýrimannablaði, at statustikkur var gjørdur yvir allar ofisetarnar, sum sigldu í tí danska handelsflotanum, og segði hann, at 33% av øllum ábyrgdarmenn-um vór fóroyngar. Er tað ikki nakað, ein eigur at frøyst yvir? Nú eiga vit so ikki at lata eina lög sum er grundað á eina ógrøðandi sjúku, sum eitur óvundsjúka, forverra teirra umstøður at búleikast her á landi.

Her stendur ein uppgeva fyr framman, sum er sera trupul at loysa. Fekk ta uppfatan fyr stuttum, at Bjarni Vestergaard beinleiðis ella óbeinleiðis heiti á Landsstýrið um at finna útav, hvør var útróðarmaður ella ikki. Vónandi havi eg skilt hetta skeið. Um so er at tað er rætt, so er tað byrjanin til eitt strið, sum okkara samfelag ikki toir at taka inni?

Allar tær nógvu royndir við at loysa og hjálpa útróðrarmenninum hava figartil ikki verið nógv góðar. Tær hava allar verið meira og minni onpar fyr misnýtslu. Hjálpin frá politiskari síðu trugvi og hevur verið gjørd í bestu meining og samfærðing, men tann stóri trupulleikin er, at hon ikki hevur virkað eftir ætlan, t.d. við minstaförvinnini. Her er bara um at hava nokk av avreidding-arsøðum, tað hefur verið opnað at hava minst teir seðlar tøkur fyr ein dag, so hevur tú duplutan minstaförvinnina sama tús, eisini tá bátsförmennir skuldu seta manning upp á listan. Ja, so er bara at seta nokk av fólki uppá, og byta puljuna. Gamalt danskt orðatak sigur: Man skal ikki friste svage sjiele. Her er ikki sagt, at fjøldin av útróðrarmennum nýtir henda hátt, men tað finnst menn, sum uttan at himprað tveita samvitskuna fyr bórð og misnýta systemið, við teimum fylgjum, at tað rakar allar. Tí er neyðugt at finna annað system, til minstuløn pr. mánað, samanborið við langfarskimmennin, tó so, at hon eigur at liggja nakkað niðanfyr, soleiðis at tað ikki elvir til at sita hendur í favn, men eggjar til at hanga í, eisini samanborið við veðuráðarnir. Eitt system,